Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 5ης Οκτωβρίου 2016[1]

Υπόθεση C-430/15

Secretary of State for Work and Pensions
κατά
Linda Tolley (θανούσας, εκπροσωπούμενης από τον εκκαθαριστήτης κληρονομίας της)

[αίτηση του Supreme Court of the United Kingdom(Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή — Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων — Επίδομα διαβιώσεως αναπήρων (τμήμα που αφορά τη φροντίδα) — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 — Άρθρο 1, στοιχείο α′ — Έννοια του "μισθωτού ή μη μισθωτού" — Άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α′ — Παροχή ασθενείας εις χρήμα — Άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′ — Εφαρμοστέο δίκαιο — Άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, και παράγραφος 2 — Δυνατότητα εξαγωγής — Έλλειψη προηγούμενης εγκρίσεως»

I – Εισαγωγή

1. Η L. Tolley, Βρετανίδα υπήκοος, είχε αρχίσει να εισπράττει, όταν κατοικούσε στο Ηνωμένο Βασίλειο, το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του *Disability Living Allowance* (επιδόματος διαβιώσεως αναπήρων, στο εξής: DLA). Η παροχή αυτή της είχε χορηγηθεί επ' αόριστον. Πέντε έτη μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία, οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάνθηκαν ότι δεν είχε δικαίωμα να συνεχίσει να εισπράττει την εν λόγω παροχή από την ημερομηνία της εν λόγω μεταφοράς, διότι δεν πληρούσε πλέον την προϋπόθεση κατοικίας που προβλέπει συναφώς το εθνικό δίκαιο. Το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) ζητεί ουσιαστικά από το Δικαστήριο να προσδιορίσει αν το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται σε τέτοιου είδους προϋπόθεση κατοικίας.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

II – Το νομικό πλαίσιο

Α – Το δίκαιο της Ένωσης

2. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 [2] αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 883/2004 [3], που κατέστη εφαρμοστέος την 1η Μαΐου 2010. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου των πραγματικών περιστατικών [4], η διαφορά της κύριας δίκης συνεχίζει να διέπεται από τον κανονισμό 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 [5], όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 [6] (στο εξής: κανονισμός 1408/71).

3. Το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71 ορίζει:

«Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού:

α) ως “μισθωτός” και “μη μισθωτός” νοείται, αντίστοιχα, κάθε πρόσωπο:

i) το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που καλύπτονται από τους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς ή από ειδικό σύστημα για τους δημοσίους υπαλλήλους,

ii) το οποίο είναι ασφαλισμένο υποχρεωτικά κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους, στους οποίους εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός, στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που καλύπτει όλους τους κατοίκους ή το σύνολο του ενεργού πληθυσμού:

— όταν οι τρόποι διαχειρίσεως ή χρηματοδοτήσεως του συστήματος αυτού επιτρέπουν τον χαρακτηρισμό του ως μισθωτού ή μη μισθωτού

ή

— ελλείψει τέτοιων κριτηρίων, όταν το πρόσωπο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως κατά άλλου κινδύνου καθοριζόμενου στο παράρτημα I, στο πλαίσιο συστήματος δημιουργηθέντος προς όφελος των μισθωτών ή μη μισθωτών ή ενός συστήματος αναφερόμενου στο σημείο iii) ή, ελλείψει τέτοιου συστήματος, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, όταν το πρόσωπο αυτό ανταποκρίνεται στον ορισμό του παραρτήματος I·

[…]

ιε) ως “αρμόδιος φορέας” νοείται:

i) ο φορέας στον οποίο ο ενδιαφερόμενος υπάγεται κατά τον χρόνο της αιτήσεως παροχών

ή

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

3 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ 2004, L 166, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 200, σ. 1).

4 — Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης είναι τα δικαιώματα της L. Tolley από τις 6 Νοεμβρίου 2002 (βλ. σημείο 20 των παρουσών προτάσεων). Κατά συνέπεια, η διαφορά διέπεται από τον κανονισμό 1408/71 όπως ίσχυε κατά τον χρόνο εκείνο.

5 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1).

6 — Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ 2001, L 187, σ. 1).

ii) ο φορέας από τον οποίο ο ενδιαφερόμενος δικαιούται παροχές ή θα δικαιούτο παροχές αν ο ίδιος ή αν το ή τα μέλη της οικογένειάς του κατοικούσαν στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο ευρίσκετο ο φορέας αυτός

[…]

ιζ) ως "αρμόδιο κράτος" νοείται το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο αρμόδιος φορέας·

[…]».

4. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, «[ο] παρών κανονισμός ισχύει για μισθωτούς ή μη μισθωτούς και για σπουδαστές, που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους και για τους επιζώντες τους».

5. Το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν τους ακόλουθους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως:

α) παροχές ασθενείας και μητρότητας·

β) παροχές αναπηρίας […]

γ) παροχές γήρατος·

[…]».

6. Το άρθρο 10 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Άρση της ρήτρας κατοικίας – Επίπτωση της υποχρεωτικής ασφαλίσεως στην απόδοση των εισφορών», προβλέπει, στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1, ότι «[ε]κτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως, οι εις χρήμα παροχές αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων, οι συντάξεις εργατικών ατυχημάτων ή επαγγελματικής ασθενείας και τα επιδόματα θανάτου που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας ενός η περισσοτέρων κρατών μελών δεν δύνανται να υποστούν καμία μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση, κατάσχεση επειδή ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο, όπου ευρίσκεται ο φορέας οφειλέτης».

7. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής: «Με την επιφύλαξη των άρθρων 14γ και 14στ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνου κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου».

8. Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, με την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17 του ως άνω κανονισμού, «το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού […]».

9. Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του εν λόγω κανονισμού, «το άτομο στο οποίο η νομοθεσία κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή, χωρίς η νομοθεσία άλλου κράτους μέλους να καταστεί εφαρμοστέα κι αυτό σύμφωνα με έναν από τους κανόνες που αναφέρονται στα προηγούμενα στοιχεία ή με μια από τις εξαιρέσεις ή ειδικούς κανόνες που αναφέρονται στα άρθρα 14 έως 17, υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί, σύμφωνα με τις διατάξεις αυτής και μόνο της νομοθεσίας».

10. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τμήμα 2, «Μισθωτοί ή μη μισθωτοί και μέλη της οικογένειάς τους», του κεφαλαίου I, το οποίο διέπει την ασθένεια και τη μητρότητα, του τίτλου III του κανονισμού αυτού, επιγραφόμενου «Ειδικές διατάξεις για τις διάφορες κατηγορίες παροχών», ορίζει τα εξής:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος και καλύπτει τους όρους που απαιτούνται από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπόψη, εφόσον συντρέχει περίπτωση, οι διατάξεις του άρθρου 18, λαμβάνει στο κράτος της κατοικίας του:

[…]

β) παροχές εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με την νομοθεσία που εφαρμόζει αυτός […]».

11. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το οποίο περιλαμβάνεται στο ίδιο τμήμα, έχει ως εξής:

«Ο μισθωτός ή μη μισθωτός, ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους προϋποθέσεις για να έχει δικαίωμα παροχών, αφού ληφθούν υπόψη ενδεχομένως οι διατάξεις του άρθρου 18, και:

[…]

β) ο οποίος, αφού απέκτησε το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμόδιου φορέα, έλαβε την έγκριση του φορέα αυτού να επιστρέψει στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή να μεταφέρει την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους

[…]

έχει δικαίωμα:

[…]

ii) παροχών εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτόν […]».

12. Σύμφωνα με το παράρτημα I (επιγραφόμενο «Προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού»), σημείο I, ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», του κανονισμού αυτού, «[ω]ς μισθωτός ή μη μισθωτός, κατά την έννοια του άρθρου 1 περίπτωση α′ σημείο ii του κανονισμού, θεωρείται το πρόσωπο που έχει την ιδιότητα του μισθωτού (*employed earner*) ή μη μισθωτού (*self-employed earner*), κατά την έννοια της νομοθεσίας της Μεγάλης Βρετανίας ή της νομοθεσίας της Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και το πρόσωπο στο οποίο οφείλονται εισφορές υπό την ιδιότητα μισθωτού (*employed person*) ή μη μισθωτού (*self-employed person*), κατά την έννοια της νομοθεσίας του Γιβραλτάρ».

13. Κατά το παράρτημα VI (επιγραφόμενο «Ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών»), ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», σημείο 19, του εν λόγω κανονισμού:

«Με την επιφύλαξη κάθε σύμβασης που έχει υπογραφεί με τα κράτη μέλη για τους σκοπούς του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού και του άρθρου 10β του κανονισμού εκτέλεσης, η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου παύει να εφαρμόζεται μετά την πάροδο της πλέον απομακρυσμένης ημερολογιακά των τριών ακολούθων ημερών, σε κάθε πρόσωπο το οποίο υπαγόταν πριν στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου ως μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος:

α) η ημέρα κατά την οποία μεταφέρθηκε ο τόπος διαμονής σε άλλο κράτος μέλος που προβλέπεται από το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′·

[…]

γ) η τελευταία ημέρα κάθε περιόδου λήψης βρετανικών παροχών στον τομέα της ασθενείας, μητρότητας (περιλαμβανόμενων των παροχών σε είδος για τις οποίες αρμόδιο κράτος ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο) ή παροχών ανεργίας που:

i) άρχισε από την ημερομηνία μεταφοράς του τόπου διαμονής σε άλλο κράτος μέλος […]».

14. Το παράρτημα VI, ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», σημείο 20, του ίδιου κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Το γεγονός ότι ένα άτομο απέκτησε την ιδιότητα του υπαγόμενου στην νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού, το άρθρο 10β του κανονισμού εφαρμογής και το σημείο 19 ανωτέρω, δεν θίγει:

α) την εφαρμογή στο άτομο αυτό από το Ηνωμένο Βασίλειο, με την ιδιότητα του αρμόδιου κράτους, των διατάξεων σχετικά με τους μισθωτούς ή μη μισθωτούς εργαζόμενους του τίτλου III, κεφάλαια 1 και 2, τμήμα 1, καθώς και το άρθρο 40, παράγραφος 2, του κανονισμού, αν το άτομο αυτό διατηρεί την ιδιότητα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζόμενου για τους σκοπούς αυτούς και ήταν ασφαλισμένο τελευταία με την ιδιότητα αυτή δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου·

[…]».

Β – Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

15. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το DLA είναι παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα που απαρτίζεται από ένα τμήμα που αφορά τη φροντίδα και ένα τμήμα που αφορά την κινητικότητα. Η χορήγηση της εν λόγω παροχής δεν υπόκειται σε εισοδηματικά κριτήρια και δεν σκοπεί να αντισταθμίσει την ενδεχόμενη ανυπαρξία εισοδήματος των δικαιούχων. Έχει ως αντικείμενο την αντιμετώπιση των επιπλέον δαπανών που απαιτούνται για ορισμένα είδη περιθάλψεως ή λόγω του ότι οι δικαιούχοι βρίσκονται σε αδυναμία ή σε οιονεί αδυναμία να βαδίσουν.

16. Κατά το άρθρο 71, παράγραφος 6, του Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (νόμου του 1992 περί των εισφορών και των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: νόμος του 1992), «[δ]εν δικαιούνται [DLA] όσοι δεν πληρούν τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις κατοικίας και παρουσίας στη Μεγάλη Βρετανία». Οι προϋποθέσεις αυτές διευκρινίζονται, μεταξύ άλλων, με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο a, του Social Security (Disability Living Allowance) Regulations 1991 (κανονιστικής αποφάσεως κοινωνικής ασφαλίσεως του 1991 για το επίδομα διαβιώσεως αναπήρων).

III – Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

17. Η L. Tolley, Βρετανίδα υπήκοος γεννηθείσα στις 17 Απριλίου 1952, κατέβαλε εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1967 έως το 1984. Στη συνέχεια, της πιστώθηκαν εισφορές μέχρι το έτος 1993-1994. Αν πληρούσε τις προϋποθέσεις καταβολής εισφορών κατά τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδοτήσεως, θα μπορούσε να συνταξιοδοτηθεί βάσει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου. Απεβίωσε όμως στις 10 Μαΐου 2011, πριν συμπληρώσει την ηλικία αυτή.

18. Από τις 26 Ιουλίου 1993 και εντεύθεν, της χορηγήθηκε το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA επ' αόριστον, επειδή δεν ήταν σε θέση να ετοιμάσει την τροφή της.

19. Στις 5 Νοεμβρίου 2002 μετοίκησε με τον σύζυγό της στην Ισπανία. Η L. Tolley δεν άσκησε εκεί καμία επαγγελματική δραστηριότητα.

20. Το 2007, ο Secretary of State for Work and Pension (Υπουργός εργασίας και συντάξεων του Ηνωμένου Βασιλείου, στο εξής: Υπουργός) αποφάσισε ότι, από τις 6 Νοεμβρίου 2002, η L. Tolley δεν δικαιούνταν πλέον το εν λόγω επίδομα, διότι δεν πληρούσε την προϋπόθεση κατοικίας που προέβλεπε προς τούτο η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου.

21. Η L. Tolley άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του First-tier Tribunal (πρωτοδικείου διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο), το οποίο δέχθηκε την προσφυγή της, κρίνοντας ότι δικαιούνταν, δυνάμει του άρθρου 10 του κανονισμού 1408/71, να συνεχίσει να λαμβάνει το εν λόγω επίδομα μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία.

22. Ο Υπουργός άσκησε έφεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του Upper Tribunal (εφετείου διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο). Το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι, καθόσον η ενδιαφερόμενη καλυπτόταν από ασφάλιση γήρατος λόγω των εισφορών που είχε καταβάλει κατά το παρελθόν, έπρεπε να θεωρηθεί «μισθωτός» κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α′, του εν λόγω κανονισμού. Στη συνέχεια, επικύρωσε το δικαίωμα της L. Tolley να εισπράττει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA. Εντούτοις, δεν θεμελίωσε το συμπέρασμα αυτό στο άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71, αλλά –αφού χαρακτήρισε το εν λόγω επίδομα παροχή ασθενείας– στο άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του ως άνω κανονισμού.

23. Κρίνοντας ότι δεσμεύεται από την αποτελούσα νομολογιακό προηγούμενο απόφασή του στην υπόθεση The Commissioners for her Majesty's Revenue and Customs κατά Ruas[7], το Court of Appeal (England & Wales) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία), Ηνωμένο Βασίλειο] απέρριψε την έφεση του Υπουργού κατά της αποφάσεως του Upper Tribunal (εφετείου διοικητικών διαφορών). Ο Υπουργός προσέφυγε ενώπιον του Supreme Court of the United Kingdom (Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ηνωμένου Βασιλείου).

24. Σε αυτό το πλαίσιο, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ορθά χαρακτηρίζεται το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του [DLA] ως παροχή αναπηρίας και όχι ως παροχή ασθενείας εις χρήμα κατά τον κανονισμό 1408/71;

2) α) Παύει να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, κατ' ορθή εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71, πρόσωπο το οποίο έπαυσε να δικαιούται το [DLA] κατά το εσωτερικό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου επειδή μετοίκησε

7 — [2010] EWCA Civ 291.

σε άλλο κράτος μέλος και το οποίο, καίτοι έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πριν από τη μετοικεσία του, εξακολουθεί να υπάγεται στην ασφάλιση γήρατος σύμφωνα με το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του Ηνωμένου Βασιλείου;

β) Εξακολουθεί πάντως το πρόσωπο αυτό να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, δυνάμει του σημείου 19, στοιχείο γ', [της ενότητας "Ηνωμένο Βασίλειο" του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71];

γ) Αν, κατ' ορθή εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, το πρόσωπο αυτό έπαυσε να υπόκειται στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, απαιτείται ή απλώς επιτρέπεται, σύμφωνα με το σημείο 20 [της ενότητας "Ηνωμένο Βασίλειο" του παραρτήματος VI του κανονισμού αυτού,] να εφαρμόζονται από το Ηνωμένο Βασίλειο οι διατάξεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού ως προς το πρόσωπο αυτό;

3) α) Έχει εφαρμογή στο πλαίσιο των άρθρων 19 έως 22 του κανονισμού 1408/71 ο ευρύς ορισμός του μισθωτού, όπως διατυπώθηκε στην απόφαση Dodl και Oberhollenzer ([C-543/03], EU:C:2005:364) όταν ο ενδιαφερόμενος έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πριν μετοικήσει σε άλλο κράτος μέλος, τούτο δε ανεξαρτήτως της διακρίσεως που προβλέπει το κεφάλαιο 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού μεταξύ μισθωτών και μη μισθωτών, αφενός, και ανέργων, αφετέρου;

β) Αν έχει εφαρμογή, δικαιούται το εν λόγω πρόσωπο να λάβει την παροχή σε άλλο κράτος μέλος από το αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 19 ή του άρθρου 22 του κανονισμού 1408/71; Μπορεί το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', [του εν λόγω κανονισμού] να προβληθεί προς απόκρουση μιας προϋποθέσεως περί κατοικίας την οποία επιβάλλει η εθνική νομοθεσία σε περίπτωση μετοικεσίας σε άλλο κράτος μέλος και της οποίας γίνεται επίκληση προκειμένου να απορριφθεί το δικαίωμα αιτούντος στο τμήμα του DLA που αφορά τη φροντίδα;»

25. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η L. Tolley, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Νορβηγική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όλοι οι διάδικοι, εκτός της Νορβηγικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπήθηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 8ης Ιουνίου 2016.

IV – Ανάλυση

Α – Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

26. Το ζητούμενο στη διαφορά της κύριας δίκης είναι να καθοριστεί αν, μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία, η L. Tolley μπορούσε να συνεχίσει να εισπράττει από το Ηνωμένο Βασίλειο το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA, το οποίο είχε αρχίσει να εισπράττει πριν τη μεταφορά της κατοικίας της.

27. Πρώτον, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) ερωτά αν το επίδομα αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως παροχή αναπηρίας, μολονότι το Δικαστήριο το έχει ήδη κρίνει ως παροχή ασθενείας[8]. Αν ισχύει αυτό, η L. Tolley θα είχε το δικαίωμα να εξαγάγει την εν λόγω παροχή βάσει του άρθρου 10 του κανονισμού 1408/71, το οποίο απαγορεύει την επιβολή προϋποθέσεως κατοικίας στις παροχές που απαριθμεί. Μεταξύ των παροχών αυτών περιλαμβάνονται οι παροχές αναπηρίας, αλλά όχι οι παροχές ασθενείας.

8 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 68).

28. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, δεύτερον, αν, ακόμη και σε περίπτωση που γίνει δεκτό ότι το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA συνιστά παροχή ασθενείας, η L. Tolley μπορούσε εντούτοις να εξαγάγει το εν λόγω επίδομα μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, και/ή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού. Υπό αυτή την προοπτική, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' αρχάς, ορισμένες διευκρινίσεις όσον αφορά τον προσδιορισμό, βάσει των κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που θεσπίζονται με το άρθρο 13, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, της νομοθεσίας που είναι εφαρμοστέα στην ενδιαφερομένη κατόπιν αυτής της μεταφοράς.

29. Πριν ασχοληθώ με αυτά τα ερωτήματα, κρίνω σκόπιμο να εξετάσω αν η L. Tolley εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του ως άνω κανονισμού, καθόσον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Ηνωμένο Βασίλειο αμφισβήτησε ότι έχει την ιδιότητα του «μισθωτού ή μη μισθωτού» (στο εξής: εργαζόμενος) κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α′, του ίδιου κανονισμού.

Β – Προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71

30. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, ο κανονισμός αυτός ισχύει «για μισθωτούς ή μη μισθωτούς [...] που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη».

31. Δεν αμφισβητείται ότι η L. Tolley υπαγόταν στη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου[9], δεδομένου ότι ήταν ασφαλισμένη στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους και είχε καταβάλει εισφορές κατά το παρελθόν[10].

32. Αντιθέτως, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι η L. Tolley δεν έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού. Αφενός, δεν εμπίπτει στο σημείο i της εν λόγω διατάξεως, δεδομένου ότι δεν ήταν, κατά τον χρόνο μεταφοράς της κατοικίας της στην Ισπανία, ασφαλισμένη σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους εργαζομένους. Αφετέρου, δεν εμπίπτει ούτε στο σημείο ii της εν λόγω διατάξεως, καθόσον το παράρτημα Ι, σημείο Ι, ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», του εν λόγω κανονισμού περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως στα πρόσωπα που ασκούν αμειβόμενη δραστηριότητα.

33. Επισημαίνω συναφώς ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση Martínez Sala[11] και τη μεταγενέστερη νομολογία, έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 1408/71 «όποιος είναι ασφαλισμένος, έστω και κατά ενός μόνον κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφαλίσεως στο πλαίσιο γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως αναφερομένου στο άρθρο 1, στοιχείο α′, του κανονισμού [αυτού], και μάλιστα ανεξάρτητα από την ύπαρξη εργασιακής σχέσεως».

34. Συνεπώς, ένα πρόσωπο μπορεί να έχει την ιδιότητα του εργαζομένου έστω και αν δεν ασκεί καμία επαγγελματική δραστηριότητα, ενώ η παροχή της οποίας επιθυμεί να τύχει δεν συνδέεται με προηγούμενη απασχόληση ή με κίνδυνο κατά του οποίου είναι ασφαλισμένο[12].

9 — Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο ι′, του κανονισμού 1408/71, ο όρος «νομοθεσία» προσδιορίζει, στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού, το σύνολο των υφισταμένων ή μελλοντικών νόμων, κανονιστικών πράξεων, κανονισμών και άλλων μέτρων εφαρμογής που αφορούν τους κλάδους και τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, καθώς και τις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά.

10 — Οι όροι υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως διέπονται από το εθνικό δίκαιο [βλ., ιδίως, αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1979, Brunori (266/78, EU:C:1979:200, σκέψεις 5 και 6), της 7ης Ιουλίου 2005, van Pommeren-Bourgondiën (C-227/03, EU:C:2005:431, σκέψη 33), και της 19ης Μαρτίου 2015, Kik (C-266/13, EU:C:2015:188, σκέψη 51)].

11 — Απόφαση της 12ης Μαΐου 1998 (C-85/96, EU:C:1998:217, σκέψη 36). Βλ. επίσης, ιδίως, αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2005, Dodl και Oberhollenzer (C-543/03, EU:C:2005:364, σκέψη 30), και της 10ης Μαρτίου 2011, Borger (C-516/09, EU:C:2011:136, σκέψη 28).

12 — Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση Dodl και Oberhollenzer [απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005 (C-543/03, EU:C:2005:364, σκέψεις 32 έως 34)] ότι πρόσωπα που ζητούσαν να τους χορηγηθούν αυστριακές οικογενειακές παροχές είχαν την ιδιότητα του εργαζομένου, εφόσον το εθνικό δικαστήριο βεβαίωνε την υπαγωγή τους στην αυστριακή ασφάλιση ασθενείας.

35. Στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, τόσο το Upper Tribunal (εφετείο διοικητικών διαφορών) όσο και το Court of Appeal (England & Wales) [εφετείο (Αγγλία και Ουαλία)] έκριναν ότι η L. Tolley είχε την ιδιότητα της εργαζομένης κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, καθόσον συνέχιζε να καλύπτεται, δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου, από ασφάλιση κατά ενός από τους κινδύνους που απαριθμούνται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, και συγκεκριμένα από ασφάλιση γήρατος, κατά την έννοια του στοιχείου γ′ της εν λόγω διατάξεως.

36. Ειδικότερα, διαπιστώνω ότι τα εν λόγω δικαστήρια έκριναν ότι η ενδιαφερόμενη καλυπτόταν από το σημείο ii, πρώτη περίπτωση, του άρθρου 1, στοιχείο α′, του ως άνω κανονισμού, εφόσον ήταν ασφαλισμένη σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που κάλυπτε όλους τους κατοίκους ημεδαπής, οι δε τρόποι διαχειρίσεως ή χρηματοδοτήσεως του συστήματος αυτού επέτρεπαν τον χαρακτηρισμό της ως μισθωτής[13].

37. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου) δεν επιθυμεί να θέσει υπό αμφισβήτηση αυτό το συμπέρασμα.

38. Επομένως, η L. Tolley πρέπει να χαρακτηριστεί ως εργαζομένη, παρόλο που δεν εδικαιούτο ακόμα σύνταξη.

39. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση Dumont de Chassart[14], ακόμα και σε μια τέτοια περίπτωση, ένα πρόσωπο αποκτά την ιδιότητα του ασφαλισμένου εφόσον θα είχε δικαίωμα για σύνταξη αν είχε ζήσει μέχρι την ηλικία συνταξιοδοτήσεως. Γενικότερα, από τη νομολογία προκύπτει ότι η ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71 δεν εξαρτάται από την επέλευση του καλυπτόμενου κινδύνου[15].

40. Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από τα προβλεπόμενα στο παράρτημα I, σημείο I, ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», του κανονισμού αυτού. Συναφώς, αρκεί να επισημανθεί ότι το εν λόγω παράρτημα είναι κρίσιμο μόνο για την εφαρμογή της δεύτερης περιπτώσεως του σημείου ii του άρθρου 1, στοιχείο α′, του ως άνω κανονισμού. Σύμφωνα όμως με τα δικαστήρια που έκριναν τη διαφορά της κύριας δίκης, η περίπτωση της L. Tolley εμπίπτει στην πρώτη περίπτωση του εν λόγω σημείου.

41. Κατά συνέπεια, η ανάλυσή μου θα βασιστεί στην παραδοχή ότι η ενδιαφερόμενη εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71.

13 — Βλ. Secretary of State for Work and Pensions κατά LT (DLA) [2012] UKUT 282 (AAC) και Tolley κατά The Secretary of State for Work and Pensions [2013] EWCA Civ 1471.

14 — Απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013 (C-619/11, EU:C:2013:92, σκέψεις 27 έως 29). Κατά την απόφαση περί παραπομπής, η L. Tolley θα μπορούσε να αξιώσει σύνταξη μόνον αν πληρούσε τις προϋποθέσεις καταβολής εισφορών κατά τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδοτήσεως. Ως εκ τούτου, κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, το δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως ήταν απλώς μελλοντικό και υποθετικό και συνεπώς η L. Tolley δεν είχε την ιδιότητα του ασφαλισμένου κατά του κινδύνου γήρατος. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η L. Tolley καλυπτόταν από ασφάλιση γήρατος. Δεδομένου ότι το κατά πόσον ένα πρόσωπο είναι ασφαλισμένο στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως διέπεται από το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους (βλ. υποσημείωση 11 των παρουσών προτάσεων), δεν συντρέχει λόγος να αμφισβητηθεί η εκτίμηση αυτή.

15 — Απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, Borger (C-516/09, EU:C:2011:136, σκέψη 30).

Γ – Χαρακτηρισμός του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA (πρώτο ερώτημα)

42. Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινισθεί αν ο χαρακτηρισμός του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA ως παροχής ασθενείας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71, ο οποίος βασίζεται στην απόφαση Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου[16], πρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση λόγω του ότι σκοπός του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA είναι η κάλυψη κινδύνου κατά τρόπο διαρκή και μόνιμο.

1. Επί του παραδεκτού

43. Κατ' αρχάς, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι η απάντηση στο ερώτημα προκύπτει από την προπαρατεθείσα απόφαση. Επομένως, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο και συνιστούν «acte éclairé» κατά την έννοια της αποφάσεως Cilfit κ.λπ.[17]. Συνεπώς, το πρώτο ερώτημα είναι απαράδεκτο.

44. Φρονώ ότι η επιχειρηματολογία αυτή βασίζεται σε σύγχυση μεταξύ, αφενός, της υποχρεώσεως που υπέχουν τα δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα οσάκις ανακύπτει ενώπιόν τους ζήτημα απτόμενο του δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, του παραδεκτού ενός τέτοιου ερωτήματος. Πράγματι, η θεωρία της acte éclairé, η οποία διατυπώθηκε με την απόφαση Cilfit κ.λπ., προβλέπει απλώς εξαίρεση από την προαναφερθείσα υποχρέωση[18]. Αντιθέτως, δεν επηρεάζει το παραδεκτό προδικαστικού ερωτήματος[19].

45. Αντιθέτως, ακόμα και όταν υπάρχει νομολογία του Δικαστηρίου επιλύουσα το επίδικο νομικό ζήτημα, τα εθνικά δικαστήρια διατηρούν πλήρως την ευχέρεια να παραπέμπουν το ζήτημα στο Δικαστήριο[20]. Το γεγονός ότι οι διατάξεις των οποίων ζητείται η ερμηνεία έχουν ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο δεν συνεπάγεται ότι το Δικαστήριο κωλύεται να αποφανθεί εκ νέου[21]. Επομένως, τα εθνικά δικαστήρια δεν στερούνται τη δυνατότητα να ζητήσουν από το Δικαστήριο, μέσω της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος, μεταστροφή της νομολογίας του.

2. Επί της ουσίας

46. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως γίνεται με βάση τη φύση του κινδύνου στην κάλυψη του οποίου σκοπεί κάθε παροχή[22].

47. Με την απόφαση Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου[23], το Δικαστήριο χαρακτήρισε το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA ως παροχή ασθενείας, κυρίως για τον λόγο ότι σκοπός του είναι να υποβοηθήσει το πρόσωπο με αναπηρία να υπερβεί, στο μέτρο του δυνατού, την αναπηρία του στα πλαίσια των καθημερινών δραστηριοτήτων του. Δεν αμφισβητείται ότι το επίδομα αυτό είχε τον ίδιο σκοπό κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης.

16 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007 (C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 68).

17 — Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982 (283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 21).

18 — Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ. (283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 21), και της 1ης Οκτωβρίου 2015, Doc Generici (C-452/14, EU:C:2015:644, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

19 — Με την απόφαση της 27ης Μαρτίου 1963, Da Costa κ.λπ. (28/62 έως 30/62, EU:C:1963:6), στην οποία παραπέμπει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι είχε κρίνει με προηγούμενη απόφαση ζήτημα όμοιο με το προδικαστικό ερώτημα που του είχε υποβληθεί, δεν έκρινε το ερώτημα απαράδεκτο, αλλά παρέπεμψε τον εθνικό δικαστή στην απόφαση εκείνη.

20 — Βλ. αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ. (283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 15), και της 17ης Ιουλίου 2014, Torresi (C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:2088, σκέψη 32).

21 — Απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Torresi (C-58/13 και C-59/13, EU:C:2014:2088, σκέψη 32 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

22 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2006, De Cuyper (C-406/04, EU:C:2006:491, σκέψη 27).

23 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007 (C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψεις 66 έως 68).

48. Το αιτούν δικαστήριο αμφισβητεί ουσιαστικά τον χαρακτηρισμό αυτόν, διότι το εν λόγω επίδομα παρουσιάζει χαρακτηριστικά ανάλογα με αυτά των παροχών που απαριθμούνται στο άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71, οι οποίες χορηγούνται υπό μορφή μακροπρόθεσμων παροχών ή εφάπαξ παροχών που αφορούν μόνιμες καταστάσεις.

49. Ο εκκαθαριστής της κληρονομίας της L. Tolley υπογραμμίζει ότι δεν έθεσε υπό αμφισβήτηση, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, τον χαρακτηρισμό του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA ως παροχής ασθενείας, ενώ παράλληλα προβάλλει ορισμένα επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ του χαρακτηρισμού του ως παροχής αναπηρίας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού. Ειδικότερα, η προσέγγιση αυτή βρίσκει έρεισμα στην απόφαση Stewart [24], με την οποία το Δικαστήριο υπογράμμισε τον προσωρινό χαρακτήρα των παροχών ασθενείας. Ο εκκαθαριστής της κληρονομίας της L. Tolley επισημαίνει, επίσης, ότι η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου [25] αφορούσε τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως και των ειδικών παροχών μη ανταποδοτικού χαρακτήρα. Συνεπώς, με την απόφαση αυτή, δεν ζητήθηκε από το Δικαστήριο να διακρίνει τις παροχές ασθενείας από τις παροχές αναπηρίας.

50. Οι σκέψεις αυτές δεν δικαιολογούν, κατά την άποψή μου, το να αποστεί το Δικαστήριο από τον χαρακτηρισμό του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA που έγινε δεκτός με την εν λόγω απόφαση.

51. Πρώτον, ασφαλώς, από την απόφαση Stewart [26] προκύπτει ότι, κατά γενικό κανόνα, η παροχή ασθενείας καλύπτει τον κίνδυνο που συνδέεται με μια παθολογική κατάσταση συνεπαγόμενη την προσωρινή αναστολή των δραστηριοτήτων ενός προσώπου, ενώ η παροχή αναπηρίας καλύπτει τον κίνδυνο ανικανότητας προς εργασία η οποία πιθανολογείται ότι θα είναι μακροχρόνια ή μόνιμη.

52. Εντούτοις, μια τέτοια διαπίστωση δεν είναι δυνατόν να αναγάγει την περίοδο που μπορεί να καλύψει η οικεία παροχή σε καθοριστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό της. Συναφώς, το Δικαστήριο, με την απόφαση Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου [27], έκρινε το κριτήριο αυτό αλυσιτελές, καθόσον η διάρκεια της ανικανότητας προς εργασία που καλύπτεται από επίδομα αναπηρίας, το οποίο χαρακτήρισε ως παροχή ασθενείας, δεν ήταν ικανή να αλλοιώσει τον σκοπό του επιδόματος.

53. Κατά την ίδια έννοια, με την απόφαση da Silva Martins [28], το Δικαστήριο επισήμανε ότι, «αντίθετα από ό,τι ισχύει για τις παροχές ασθένειας υπό στενή έννοια, οι παροχές λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης δεν χορηγούνται καταρχήν για σύντομο χρονικό διάστημα, καθόσον η αδυναμία αυτή εκτείνεται γενικά σε μεγάλο χρονικό διάστημα». Εντούτοις, έκρινε ότι, αν και οι τελευταίες αυτές παροχές εμφανίζουν εξ αυτού του λόγου ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά με τις παροχές αναπηρίας ή γήρατος, ο μόνιμος χαρακτήρας επιδόματος λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως δεν θέτει εν αμφιβόλω τον χαρακτηρισμό του ως παροχής ασθενείας [29].

24 — Απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011 (C-503/09, EU:C:2011:500, σκέψη 37).

25 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007 (C-299/05, EU:C:2007:608).

26 — Απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011 (C-503/09, EU:C:2011:500, σκέψεις 37 και 38).

27 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007 (C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 63). Η εκτίμηση αυτή αφορούσε το σουηδικό επίδομα αναπηρίας το οποίο αποτελούσε επίσης αντικείμενο της προσφυγής ακυρώσεως επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση.

28 — Απόφαση της 30ής Ιουνίου 2011 (C-388/09, EU:C:2011:439, σκέψη 48).

29 — Απόφαση της 30ής Ιουνίου 2011, da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439, σκέψη 48).

54. Δεύτερον, μολονότι το Δικαστήριο δεν εξέτασε ρητώς τη διάκριση μεταξύ των παροχών ασθενείας και αναπηρίας με την απόφαση Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου [30], έκρινε το ζήτημα αυτό με την απόφαση Molenaar [31]. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο χαρακτήρισε ως παροχή ασθενείας επίδομα περιθάλψεως προβλεπόμενο για μακρό χρονικό διάστημα, μεταξύ άλλων διότι σκοπός του ήταν η συνολική βελτίωση του επιπέδου ζωής των μη αυτοεξυπηρετουμένων προσώπων, καλύπτοντας τα επιπλέον έξοδα που συνεπάγεται η κατάστασή τους εξαρτήσεως [32]. Στην ίδια βάση, το Δικαστήριο επεφύλαξε τον χαρακτηρισμό αυτόν σε παρόμοιες παροχές, μεταξύ άλλων με τις αποφάσεις Jauch [33] και Hosse [34]. Τέτοιου είδους σκοπό διώκει και το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA.

55. Εξάλλου, δεδομένου ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν περιέχει διατάξεις οι οποίες να διέπουν ειδικά τις παροχές που χορηγούνται για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας, η επιλογή του Δικαστηρίου να τις θεωρήσει παροχές ασθενείας, ακόμα και όταν καταβάλλονται επί μακρό χρονικό διάστημα, παρουσιάζει κατά τη γνώμη μου ορισμένα πλεονεκτήματα από άποψη ασφάλειας δικαίου και διαφάνειας.

56. Υπογραμμίζω συναφώς ότι οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών προβλέπουν ευρύ φάσμα παροχών για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας, ορισμένες από τις οποίες έχουν κοινά χαρακτηριστικά με τις παροχές αναπηρίας, ενώ άλλες ομοιάζουν περισσότερο με τις παροχές γήρατος ή με τις οικογενειακές παροχές. Κατά συνέπεια, η κατά περίπτωση κατάταξη κάθε παροχής για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας σε ένα συγκεκριμένο κλάδο της κοινωνικής ασφαλίσεως ενέχει τον κίνδυνο όχι μόνο να περιπλέξει το έργο του χαρακτηρισμού των παροχών για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας, αλλά και να καταστήσει απρόβλεπτη την έκβασή του, πλήττοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ασφάλεια δικαίου [35].

57. Φρονώ επομένως ότι το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA συνιστά παροχή ασθενείας. Συνεπώς, δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10 του κανονισμού 1408/71 και ως εκ τούτου δεν μπορεί να εξαχθεί βάσει του άρθρου αυτού.

Δ – Προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου (δεύτερο ερώτημα)

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

58. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά να διευκρινισθεί σε ποια εθνική νομοθεσία υπαγόταν η L. Tolley κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, βάσει των κανόνων συγκρούσεως δικαίων του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να έχει εφαρμογή στην ενδιαφερομένη κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού αυτού μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία, με αποτέλεσμα αυτή να υπάγεται πλέον στην ισπανική νομοθεσία.

30 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2007 (C-299/05, EU:C:2007:608).

31 — Απόφαση της 5ης Μαρτίου 1998 (C-160/96, EU:C:1998:84).

32 — Απόφαση της 5ης Μαρτίου 1998, Molenaar (C-160/96, EU:C:1998:84, σκέψεις 22 έως 25). Βλ., επίσης, απόφαση της 8ης Ιουλίου 2004, Gaumain-Cerri και Barth (C-502/01 και C-31/02, EU:C:2004:413, σκέψεις 19 και 20).

33 — Απόφαση της 8ης Μαρτίου 2001 (C-215/99, EU:C:2001:139, σκέψη 28).

34 — Απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2006 (C-286/03, EU:C:2006:125, σκέψη 48). Βλ. επίσης, υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2007, Επιτροπή κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (C-299/05, EU:C:2007:608, σκέψη 61), και της 30ής Ιουνίου 2011, da Silva Martins (C-388/09, EU:C:2011:439, σκέψεις 43 έως 48).

35 — Βλ., συναφώς, Jorens, Y., κ.λπ., «Coordination of Long-term Care Benefits – current situation and future prospects», έκθεση 2011 της ομάδας προβληματισμού *Training and Reporting on European Social Security*, που δημοσιεύεται στον δικτυακό τόπο http://www.tress-network.org/EUROPEAN%20RESOURCES/EUROPEANREPORT/trESSIII_ThinkTankReport-LTC_20111026FINAL_amendmentsEC-FINAL.pdf, σ. 41 και 42.

59. Κρίνω σκόπιμο να διευκρινίσω εξαρχής τις συνέπειες της απαντήσεως που θα δώσει το Δικαστήριο στο ερώτημα αυτό.

60. Αφενός, αν η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου συνέχιζε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley, δεν θα ήταν εφαρμοστέος ο κανόνας συγκρούσεως δικαίων του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του ως άνω κανονισμού. Θα έπρεπε συνεπώς να θεωρηθεί ότι η ενδιαφερομένη συνέχιζε να υπάγεται σε αυτή τη νομοθεσία δυνάμει ενός από τους κανόνες συγκρούσεως δικαίων που προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχεία α′ έως ε′, του ίδιου κανονισμού [36]. Επομένως, το Ηνωμένο Βασίλειο θα αποτελούσε αναμφισβήτητα το «αρμόδιο κράτος» κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του ίδιου κανονισμού. Συνεπώς, θα έπρεπε να συνεχίσει να καταβάλλει στην L. Tolley το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA μετά τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία (εφόσον η L. Tolley είχε λάβει σχετική έγκριση –θα επανέλθω στο ζήτημα αυτό).

61. Αφετέρου, στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley, η τελευταία θα υπαγόταν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71, στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να προσδιοριστεί αν, κατόπιν τούτου, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι πλέον το «αρμόδιο κράτος» κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού –έτσι ώστε η ενδιαφερομένη να μην μπορεί να το επικαλεστεί– ή αν η εν λόγω διάταξη είναι, παρά ταύτα, εφαρμοστέα εφόσον το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει το «αρμόδιο κράτος» κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, λόγω του ότι η νομοθεσία του ήταν εφαρμοστέα κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως χορηγήσεως της παροχής της οποίας ζητείται η εξαγωγή.

62. Εξάλλου, ούτε στην απόφαση περί παραπομπής ούτε στις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο εκτίθεται αν το ισπανικό δίκαιο προέβλεπε, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, παροχές σχετικές με τον κίνδυνο που καλύπτει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA [37].

2. Επί της έννοιας της «νομοθεσίας» κατά το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71

63. Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς το αν με τον όρο «νομοθεσία» κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71 νοείται το σύνολο της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφαλίσεως ή μόνον η νομοθεσία η οποία διέπει την παροχή που ζητείται να χορηγηθεί. Ερωτά, ιδίως, αν, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, η διατήρηση ενδεχόμενου δικαιώματος εισπράξεως στο μέλλον συντάξεως γήρατος από τον φορέα του Ηνωμένου Βασιλείου εμποδίζει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους έπαυσε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

64. Συναφώς, κρίνω σκόπιμο να προβώ εξαρχής σε διάκριση μεταξύ του ζητήματος του προσδιορισμού της εφαρμοστέας νομοθεσίας και του ζητήματος της διατηρήσεως των κεκτημένων δικαιωμάτων [38].

36 — Στην απόφαση περί παραπομπής δεν διευκρινίζεται για ποιο λόγο η L. Tolley κατέβαλλε εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως κατά το παρελθόν.

37 — Εξ όσων γνωρίζω, μόνον από την 1η Ιανουαρίου 2007 το ισπανικό δίκαιο εγκαινίασε την προοδευτική εφαρμογή μηχανισμού καλύψεως των αναγκών φροντίδας, μέσω του νόμου 39/2006, της 14ης Δεκεμβρίου 2006, περί της προαγωγής της ατομικής αυτονομίας και της αρωγής προς τα μη αυτοεξυπηρετούμενα πρόσωπα (*BOE* αριθ. 299, της 15ης Δεκεμβρίου 2006, σ. 44142). Εντούτοις, η εκτίμηση αυτή εναπόκειται, σε τελική ανάλυση, στην αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου.

38 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 1986, Ten Holder (302/84, EU:C:1986:242, σκέψη 22), και της 10ης Ιουλίου 1986, Luijten (60/85, EU:C:1986:307, σκέψη 15).

65. Ο προσδιορισμός, ως εφαρμοστέας νομοθεσίας, της νομοθεσίας κράτους μέλους (του καλούμενου αρμόδιου κράτους ή κράτους υπαγωγής στην ασφάλιση) έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους στον οικείο εργαζόμενο. Ο εργαζόμενος αυτός θα καταβάλλει, ενδεχομένως, εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως σε αυτό το κράτος και/ή θα λαμβάνει παροχές από αυτό εφόσον επέλθει κάποιος από τους κινδύνους τους οποίους καλύπτει το εν λόγω σύστημα. Σύμφωνα με την αρχή της εφαρμογής μίας και μόνης νομοθεσίας, την οποία προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, κάθε εργαζόμενος υπόκειται σε μία μόνο [39] εθνική νομοθεσία κοινωνικής ασφαλίσεως. Υπό αυτή την οπτική γωνία, το άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού έχει ως σκοπό, αφενός, την αποφυγή της ταυτόχρονης εφαρμογής περισσοτέρων εθνικών νομοθεσιών και των εντεύθεν δυναμένων να προκύψουν περιπλοκών και, αφετέρου, την αποφυγή του ενδεχομένου ο εργαζόμενος να στερηθεί προστασίας σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως λόγω του ότι καμία νομοθεσία δεν έχει εφαρμογή ως προς αυτόν [40].

66. Η διατήρηση των κεκτημένων δικαιωμάτων παραπέμπει κατά κύριο λόγο στη συνέχιση της χορηγήσεως μιας παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως μετά τη μεταφορά της κατοικίας του εργαζομένου σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος δυνάμει της νομοθεσίας του οποίου απέκτησε (ή αποκτά) δικαίωμα στην παροχή [41].

67. Ως εκ τούτου, πολλές διατάξεις του κανονισμού 1408/71 έχουν ως σκοπό να εξασφαλίσουν ότι τα κεκτημένα ή κτώμενα δικαιώματα διατηρούνται ακόμα και όταν, λόγω μεταφοράς της κατοικίας του εργαζομένου, η εφαρμοστέα σε αυτόν νομοθεσία αλλάζει. Ειδικότερα, το άρθρο 10 του κανονισμού αυτού προβλέπει το δικαίωμα συνεχίσεως της εισπράξεως, μεταξύ άλλων, των εις χρήμα παροχών αναπηρίας και γήρατος. Φρονώ ότι το ίδιο δικαίωμα προβλέπουν το άρθρο 19 και το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του ως άνω κανονισμού όσον αφορά τις παροχές ασθενείας [42].

68. Επομένως, ένας εργαζόμενος μπορεί να υπάγεται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους και ταυτόχρονα να εισπράττει από άλλο κράτος μέλος, στου οποίου το σύστημα δεν υπάγεται, μια συγκεκριμένη παροχή βάσει δικαιωμάτων που απέκτησε προηγουμένως στο δεύτερο κράτος μέλος. Όταν το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους μέλους υπαγωγής καλύπτει και τον κίνδυνο που καλύπτεται από την εν λόγω παροχή, οι κανόνες για την αποτροπή της σωρεύσεως τους οποίους προβλέπουν το δίκαιο της Ένωσης και οι εθνικές νομοθεσίες εμποδίζουν την είσπραξη περισσότερων της μιας παροχών της ίδιας φύσεως που απορρέουν από την ίδια περίοδο ασφαλίσεως [43].

39 — Εντούτοις, κάθε κράτος μέλος διαθέτει τη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να χορηγεί παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως σε εργαζομένους που υπάγονται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως άλλου κράτους μέλους [βλ., ιδίως, αποφάσεις της 20ής Μαΐου 2008, Bosmann (C-352/06, EU:C:2008:290, σκέψη 31)· της 12ης Ιουνίου 2012, Hudzinski και Wawrzyniak (C-611/10 και C-612/10, EU:C:2012:339, σκέψη 68), και της 11ης Σεπτεμβρίου 2014, B. (C-394/13, EU:C:2014:2199, σκέψη 28)]. Εξάλλου, η αρχή της εφαρμογής μίας και μόνης νομοθεσίας δεν απαγορεύει να συνεχίσει εργαζόμενος που υπάγεται στο σύστημα υποχρεωτικής κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους μέλους κατοικίας του να υπάγεται στο προαιρετικό σύστημα του κράτους μέλους της τελευταίας επαγγελματικής δραστηριότητάς του για τους κλάδους στους οποίους η υπαγωγή του έχει παύσει να είναι υποχρεωτική [απόφαση της 7ης Ιουλίου 2005, van Pommeren-Bourgondiën (C-227/03, EU:C:2005:431, σκέψεις 36 έως 38)].

40 — Βλ., ιδίως, απόφαση της 7ης Ιουλίου 2005, van Pommeren-Bourgondiën (C-227/03, EU:C:2005:431, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 — Ειδικότερα, πρόσωπο που εργάζεται εντός κράτους μέλους (ή διαδοχικά εντός περισσοτέρων κρατών μελών) αποκτά εκεί κατά κανόνα συνταξιοδοτικά δικαιώματα τα οποία διατηρεί μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος. Το άρθρο 17α του κανονισμού 1408/71 διέπει αυτή την περίπτωση, καθότι είναι εφαρμοστέο στα πρόσωπα τα οποία, μολονότι υπόκεινται στη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας τους, δικαιούνται σύνταξη ή πρόσοδο οφειλόμενη βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

42 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στην υπόθεση Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, σημείο 65), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση Stewart (C-503/09, EU:C:2011:159, σημείο 47).

43 — Βλ. ιδίως άρθρα 12, 46α, 46β, 46γ και 76 του κανονισμού 1408/71 και άρθρα 7 έως 10α του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138).

69. Ο νομοθέτης διέλυσε πλέον κάθε αμφιβολία συναφώς, με την έκδοση του κανονισμού 883/2004, το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο ε′, του οποίου επαναλαμβάνει ουσιαστικά το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71 και ορίζει ρητώς ότι ο κανόνας συγκρούσεως δικαίων τον οποίο προβλέπει εφαρμόζεται «με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων του παρόντος κανονισμού που […] εξασφαλίζουν [στους ενδιαφερομένους] παροχές δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσότερων άλλων κρατών μελών».

70. Βάσει των προεκτεθέντων, φρονώ ότι η νομοθεσία κράτους μέλους «παύει να έχει εφαρμογή» σε εργαζόμενο, κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71, όταν ο εργαζόμενος παύει να υπάγεται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους, ανεξάρτητα από το αν διατηρεί σε αυτό κεκτημένα ή κτώμενα δικαιώματα [44].

71. Επομένως, το γεγονός ότι η L. Tolley συνέχιζε να καλύπτεται από ασφάλιση γήρατος στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποκλείει να έπαυσε να έχει εφαρμογή σε αυτή το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71.

3. Επί του χρονικού σημείου από το οποίο το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley

72. Κατά το άρθρο 10β του κανονισμού 574/72, η ημερομηνία και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες παύει να έχει εφαρμογή η νομοθεσία κράτους μέλους προσδιορίζονται από το εν λόγω κράτος μέλος [45].

73. Το παράρτημα VI, ενότητα «Ηνωμένο Βασίλειο», σημείο 19, του κανονισμού 1408/71 ορίζει ουσιαστικά ότι η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού αυτού, μετά την επέλευση του πλέον απομακρυσμένου ημερολογιακά από τα γεγονότα που απαριθμούνται σε αυτό.

74. Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους έπαυσε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley από την επομένη της ημέρας κατά την οποία μεταφέρθηκε ο τόπος διαμονής στην Ισπανία, δυνάμει του ως άνω σημείου 19, στοιχείο α′ (δηλαδή εντός του 2002).

75. Αντιθέτως, ο εκκαθαριστής της κληρονομίας της L. Tolley υποστηρίζει ότι η ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να έχει εφαρμογή η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου είναι η επομένη της τελευταίας ημέρας της περιόδου λήψεως του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA, αρξαμένης πριν από την ημερομηνία μεταφοράς του τόπου διαμονής, σύμφωνα με το εν λόγω σημείο 19, στοιχείο γ′, σημείο i (δηλαδή εντός του 2007). Υποστηρίζει συναφώς ότι η ενδιαφερομένη συνέχισε να εισπράττει το εν λόγω επίδομα μεταξύ του 2002 και του 2007, μολονότι ο Υπουργός έκρινε στη συνέχεια ότι δεν είχε δικαίωμα να το εισπράξει για την εν λόγω περίοδο δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου.

76. Όπως και η Επιτροπή, θεωρώ ότι, καθόσον η ημερομηνία και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες παύει να έχει εφαρμογή η νομοθεσία κράτους μέλους σε ένα πρόσωπο διέπονται από το εσωτερικό δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προσδιορίσει αν η κατάσταση της L. Tolley διέπεται από το σημείο 19, στοιχείο α′, ή από το σημείο 19, στοιχείο γ′, σημείο i, της ενότητας «Ηνωμένο Βασίλειο» του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71.

44 — Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs στις προτάσεις του στην υπόθεση Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, σημείο 54), «το γεγονός ότι η νομοθεσία του κράτους [της τελευταίας απασχολήσεως ατόμου] παύει να έχει εφαρμογή δεν σημαίνει κατ' ανάγκη, ή έστω συνήθως, ότι το άτομο αυτό χάνει ταυτόχρονα το δικαίωμά του επί της συνεχίσεως της καταβολής της παροχής [την οποία του χορηγούσε το κράτος της τελευταίας απασχολήσεως]».

45 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 3ης Μαΐου 2001, Επιτροπή κατά Βελγίου (C-347/98, EU:C:2001:236, σκέψη 31).

Ε – Συνέχιση χορηγήσεως του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, και/ή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71 (τρίτο ερώτημα)

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

77. Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά να διευκρινισθεί αν, ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου έπαυσε να έχει εφαρμογή στην L. Tolley κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71 μετά τη μεταφορά της κατοικίας της, η L. Tolley διατηρούσε το δικαίωμα να εισπράττει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, και/ή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού[46].

78. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Νορβηγική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η κατάσταση της ενδιαφερομένης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων, προβάλλοντας κατά κύριο λόγο τα ακόλουθα επιχειρήματα:

— πρώτον, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η L. Tolley δεν έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, οι οποίες εφαρμόζονται μόνο στα πρόσωπα που ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως για τη συνέχιση χορηγήσεως της επίδικης παροχής, και

— δεύτερον, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασίλειου και η Νορβηγική Κυβέρνηση θεωρούν ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι το «αρμόδιο κράτος» κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων[47]. Ως αρμόδιο κράτος νοείται το κράτος μέλος του οποίου η νομοθεσία είναι εφαρμοστέα δυνάμει των κανόνων συγκρούσεως δικαίων που θεσπίζονται με το άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 την περίοδο για την οποία ζητείται η συνέχιση χορηγήσεως της επίδικης παροχής –δηλαδή, κατά τις εν λόγω κυβερνήσεις, η Ισπανία– και όχι το κράτος μέλος του οποίου η νομοθεσία ήταν εφαρμοστέα κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως χορηγήσεως της παροχής αυτής.

79. Αν τα επιχειρήματα αυτά απορριφθούν, θα πρέπει να προσδιοριστεί αν το άρθρο 19, παράγραφος 1, και/ή το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού δεν επιτρέπουν να θέτει κράτος μέλος προϋπόθεση κατοικίας για τη συνέχιση χορηγήσεως παροχής ασθενείας. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, θα πρέπει να αξιολογηθούν οι συνέπειες που έχει η μη λήψη εγκρίσεως πριν από τη μεταφορά της κατοικίας του δικαιούχου.

80. Πριν αναλύσω αυτά τα ζητήματα, κρίνω σκόπιμο να υπογραμμίσω ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις αφορούν αδιακρίτως τις παροχές ασθενείας «stricto sensu» και τις παροχές που σκοπούν την κάλυψη των αναγκών φροντίδας, οι οποίες, αντιθέτως προς τις προηγούμενες, έχουν μακροχρόνιο χαρακτήρα[48]. Επομένως, για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών θα πρέπει να ληφθούν συνολικά υπόψη τα δύο αυτά είδη παροχών.

46 — Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, με την απόφαση da Silva Martins [απόφαση της 30ής Ιουνίου 2011 (C-388/09, EU:C:2011:439)], επί της δυνατότητας εξαγωγής των παροχών λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως τις οποίες είχε αρχίσει να εισπράττει ο ενδιαφερόμενος από τον φορέα πρώτου κράτους μέλους, μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε δεύτερο κράτος μέλος. Εντούτοις, δεν εξέτασε αυτή την προβληματική από την οπτική γωνία του άρθρου 19, παράγραφος 1, ή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71, αλλά από την οπτική γωνία των άρθρων 27 και 28 του κανονισμού αυτού. Οι τελευταίες αυτές διατάξεις όμως, οι οποίες εφαρμόζονται στους «δικαιούχους συντάξεων», δεν αφορούν την κατάσταση της L. Tolley. Πράγματι, η L. Tolley δεν ήταν δικαιούχος συντάξεως ούτε βάσει του δικαίου του Ηνωμένου Βασιλείου ούτε βάσει του ισπανικού δικαίου.

47 — Την ίδια θέση φαίνεται να υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και η Επιτροπή (βλ. υποσημείωση 54 των παρουσών προτάσεων).

48 — Βλ. σημείο 53 των παρουσών προτάσεων.

81. Στον νομοθέτη εναπόκειται να προσθέσει στον κανονισμό 1408/71, εφόσον συντρέχει λόγος, διατάξεις που να καλύπτουν ειδικά τις παροχές για την κάλυψη των αναγκών φροντίδας, εφόσον επιθυμεί να τις υποβάλει σε ιδιαίτερο καθεστώς, ιδίως λόγω του σχετικού οικονομικού διακυβεύματος.

2. Επί των πεδίων εφαρμογής του άρθρου 19 και του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, αντιστοίχως

82. Όπως έχει διαπιστώσει το Δικαστήριο με την απόφαση von Chamier-Glisczinski [49], το άρθρο 19 και το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 διέπουν διαφορετικές καταστάσεις και συνεπώς επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς.

83. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού (στον τίτλο του οποίου περιλαμβάνεται η «[ε]πιστροφή ή μεταφορά κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια ασθένειας ή μητρότητας») αφορά την περίπτωση προσώπου που μεταφέρει την κατοικία του από το κράτος μέλος όπου άρχισε να εισπράττει παροχή ασθενείας ή μητρότητας προς άλλο κράτος μέλος. Η διάταξη αυτή εξαρτά τη συνέχιση χορηγήσεως της παροχής από την προϋπόθεση λήψεως εγκρίσεως από τον αρμόδιο φορέα του πρώτου κράτους μέλους.

84. Αντιθέτως, το άρθρο 19 του ως άνω κανονισμού (το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατοικία σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος μέλος – Γενικοί κανόνες») –το οποίο δεν τάσσει ανάλογη προϋπόθεση– επιτρέπει, κατά την άποψή μου, αποκλειστικά σε εργαζόμενο ο οποίος ήδη κατά τον χρόνο υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση τέτοιας παροχής κατοικεί σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο εργάζεται να λαμβάνει την παροχή στο κράτος μέλος κατοικίας του [50].

85. Η ερμηνεία αυτή απορρέει, ιδίως, από τη συστηματική ερμηνεία του ίδιου κανονισμού. Πράγματι, αν το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού ήταν εφαρμοστέο όταν ο εργαζόμενος άρχισε να εισπράττει την επίδικη παροχή πριν από τη μεταφορά της κατοικίας του –δηλαδή σε μια κατάσταση που καλύπτεται και από το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71–, η προϋπόθεση της εγκρίσεως την οποία τάσσει η τελευταία αυτή διάταξη θα έχανε κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα.

86. Δεδομένου ότι η L. Tolley άρχισε να εισπράττει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA όταν κατοικούσε στο Ηνωμένο Βασίλειο, θα πρέπει να εξεταστεί η κατάστασή της με γνώμονα αποκλειστικά το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού.

3. Επί της έννοιας του εργαζομένου κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71

87. Με το πρώτο μέρος του τρίτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν πρόσωπο που βρίσκεται στην κατάσταση της L. Tolley έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, οπότε εμπίπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

49 — Απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009 (C-208/07, EU:C:2009:455, σκέψη 46).

50 — Με την απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, von Chamier-Glisczinski (C-208/07, EU:C:2009:455, σκέψεις 44 έως 46), το Δικαστήριο, χωρίς να λάβει θέση όσον αφορά τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ των πεδίων εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, και του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 αντιστοίχως, έκρινε ότι το γεγονός ότι η εκκαλούσα είχε μεταφέρει την κατοικία της από τη Γερμανία στην Αυστρία, ενώ ελάμβανε ήδη τις γερμανικές παροχές ασθενείας των οποίων ζητούσε την εξαγωγή, συνηγορούσε υπέρ της εφαρμογής της δεύτερης από τις εν λόγω διατάξεις.

88. Κατά τον εκκαθαριστή της κληρονομίας της L. Tolley, η έννοια του εργαζομένου είναι ενιαία για όλες τις διατάξεις του κανονισμού αυτού. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι η L. Tolley καλύπτεται από τον ορισμό του εργαζομένου σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο α′, του ως άνω κανονισμού, πρέπει να θεωρηθεί εργαζόμενη και για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 22, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού.

89. Αντιθέτως, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η έννοια του όρου κατά τα άρθρα 19 έως 22 του κανονισμού 1408/71 είναι ιδιόμορφη. Στην έννοια αυτή εμπίπτουν μόνον οι εργαζόμενοι που ασκούν δραστηριότητα κατά τον χρόνο υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση των επίδικων παροχών βάσει μιας από τις εν λόγω διατάξεις.

90. Φρονώ ότι η τελευταία αυτή επιχειρηματολογία δεν είναι σύμφωνη με την απόφαση Pierik [51], από την οποία προκύπτει ότι η αναφορά του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού στον εργαζόμενο δεν έχει ως σκοπό να περιορίσει το πεδίο εφαρμογής του στους εν ενεργεία εργαζομένους σε σχέση με τους μη εν ενεργεία εργαζομένους.

91. Εξάλλου, δεδομένου ότι ο ορισμός της έννοιας του εργαζομένου δίδεται με το άρθρο 1, στοιχείο α′, του ίδιου κανονισμού, είμαι της γνώμης ότι ο νομοθέτης, χρησιμοποιώντας την ίδια έκφραση σε άλλες διατάξεις του κανονισμού, επιθυμούσε να αναφερθεί στα πρόσωπα που καλύπτονται από αυτόν τον ορισμό. Κατά την αντίστροφη έννοια, όπως επισήμανε ο εκκαθαριστής της κληρονομίας της L. Tolley, όταν ο νομοθέτης θέλησε να αναφερθεί ειδικά στους εν ενεργεία εργαζομένους χρησιμοποίησε διαφορετική ορολογία [52].

92. Επομένως, φρονώ ότι, αν η L. Tolley έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο α′, του κανονισμού αυτού, έχει την ιδιότητα αυτή και κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του ως άνω κανονισμού.

93. Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από το επιχείρημα που προβάλλουν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Νορβηγική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή ότι η διάκριση μεταξύ, αφενός, των εργαζομένων (η κατάσταση των οποίων διέπεται από τα άρθρα 19 έως 22 του κανονισμού 1408/71, τα οποία περιλαμβάνονται στο τμήμα 2 του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού) και, αφετέρου, των ανέργων (οι οποίοι διέπονται από το άρθρο 25 του κανονισμού αυτού που περιλαμβάνεται στο τμήμα 3 του ίδιου κεφαλαίου) θα έχανε κάθε έννοια, αν τα πρόσωπα που έπαυσαν οριστικά να ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα θεωρούνταν εργαζόμενοι.

94. Επισημαίνω συναφώς ότι αν η L. Tolley δεν εθεωρείτο εργαζομένη κατά την έννοια των άρθρων 19 έως 22 του ως άνω κανονισμού, δεν θα καλυπτόταν από καμία από τις σχετικές διατάξεις του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του ίδιου κανονισμού. Πράγματι, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αιτούσα σύνταξη ή δικαιούχος συντάξεως κατά την έννοια των διατάξεων των τμημάτων 4 και 5 του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71. Θα πρέπει, κατά την άποψή μου, τα άρθρα 19 έως 22 του κανονισμού αυτού να εφαρμόζονται στις καταστάσεις που δεν διέπονται από τις ειδικές διατάξεις των τμημάτων 3 έως 5 του εν λόγω κεφαλαίου. Το συμπέρασμα αυτό δεν κλονίζεται από το ότι μια τέτοια εφαρμογή θα μπορούσε να οδηγήσει στο να επιτρέπεται η εξαγωγή παροχής ασθενείας από πρόσωπο που ευρίσκεται στην κατάσταση της L. Tolley, και όχι, ενδεχομένως, από άλλες κατηγορίες οικονομικά ανενεργών προσώπων.

51 — Απόφαση της 31ης Μαΐου 1979 (182/78, EU:C:1979:142, σκέψη 7). Συναφώς, το Δικαστήριο δεν έκανε διάκριση ανάλογα με το αν ο εργαζόμενος έπαυσε οριστικά ή προσωρινά κάθε επαγγελματική δραστηριότητα.

52 — Συγκεκριμένα, το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχεία α′ και β′, του κανονισμού 1408/71 αφορά το «πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα» και το «πρόσωπο που ασκεί μη μισθωτή δραστηριότητα».

4. Επί της έννοιας του «αρμόδιου κράτους» κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71

α) Ανάλυση της προβληματικής

95. Η εξέταση του δεύτερου μέρους του τρίτου ερωτήματος απαιτεί, σε πρώτη φάση, την αποσαφήνιση της έννοιας του «αρμόδιου κράτους» κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 και τη διευκρίνιση, προς τον σκοπό αυτόν, της αλληλεπιδράσεως μεταξύ της εν λόγω διατάξεως και του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού αυτού.

96. Η κρινόμενη υπόθεση εγείρει το ερώτημα αν, σε μια κατάσταση όπως αυτή της διαφοράς της κύριας δίκης, ως αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ως άνω κανονισμού νοείται το κράτος του οποίου η νομοθεσία είναι εφαρμοστέα μετά τη μεταφορά της κατοικίας του εργαζομένου ή το κράτος βάσει της νομοθεσίας του οποίου κτήθηκαν τα δικαιώματα παροχών ασθενείας.

97. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Νορβηγική Κυβέρνηση τάσσονται υπέρ της πρώτης από αυτές τις εκδοχές. Εφόσον ως αρμόδιο κράτος πρέπει να θεωρηθεί η Ισπανία [53], το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, το οποίο διέπει την κατάσταση των εργαζομένων που κατοικούν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το αρμόδιο κράτος, δεν είναι εφαρμοστέο [54].

98. Μια τέτοια προσέγγιση θα σήμαινε, σε τελική ανάλυση, ότι το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού δεν επιτρέπει σε πρόσωπο που έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα να λαμβάνει παροχές ασθενείας κτηθείσες στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχολήσεώς του μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος. Με άλλα λόγια, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του ως άνω κανονισμού, το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού εφαρμόζεται μόνο στους εργαζομένους που ασκούν δραστηριότητα κατά τον χρόνο μεταφοράς της κατοικίας τους.

99. Ο εκκαθαριστής της κληρονομίας της L. Tolley, από την πλευρά του, υποστηρίζει τη δεύτερη από αυτές τις εκδοχές. Κατ' αυτόν, το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού αυτού δεν θίγει το δικαίωμα εργαζομένου που έπαυσε κάθε επαγγελματική δραστηριότητα να συνεχίσει να λαμβάνει τις παροχές ασθενείας που είχε αρχίσει να εισπράττει σε ένα κράτος μέλος, μετά τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος.

100. Για τους λόγους που θα εκθέσω στη συνέχεια, θεωρώ πειστική την τελευταία αυτή προσέγγιση.

β) Γραμματική ερμηνεία

101. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο ιε', σημείο i, σε συνδυασμό με το στοιχείο ιζ', του κανονισμού 1408/71, ως «αρμόδιο κράτος» νοείται, μεταξύ άλλων, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο φορέας στον οποίο υπάγεται ο ενδιαφερόμενος «κατά το χρόνο της αιτήσεως παροχών» [55].

53 — Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, αυτό ισχύει από την επομένη της ημέρας μεταφοράς της κατοικίας της L. Tolley στην εν λόγω χώρα (βλ. σημείο 74 των παρουσών προτάσεων).

54 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή φαίνεται να υποστήριξε την ίδια προσέγγιση, ισχυριζόμενη ότι στο άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 εμπίπτουν μόνο τα οικονομικώς ενεργά πρόσωπα, εφόσον τα οικονομικώς μη ενεργά πρόσωπα εμπίπτουν στη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας τους.

55 — Νοείται επίσης το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται «ο φορέας από τον οποίο ο ενδιαφερόμενος δικαιούται παροχές ή θα δικαιούτο παροχές, αν [κατοικούσε] στο έδαφος του κράτους μέλους, στο οποίο ευρίσκετο ο φορέας αυτός».

102. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτόν, το «αρμόδιο κράτος» στο οποίο αναφέρεται το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού είναι, κατά τη γνώμη μου, το κράτος που ήταν αρμόδιο, βάσει των διατάξεων του τίτλου ΙΙ, *κατά τον χρόνο κτήσεως του δικαιώματος* των παροχών των οποίων ζητείται η εξαγωγή. Εν προκειμένω, πρόκειται για το Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένου ότι η L. Tolley υπέβαλε στο εν λόγω κράτος την αίτησή της για τη χορήγηση της επίδικης παροχής πολλά έτη πριν από τη μεταφορά της κατοικίας της στην Ισπανία.

103. Εις επίρρωση αυτής της ερμηνείας επισημαίνω, πρώτον, ότι παρόμοια χρονική διάσταση έχει η έννοια του «αρμόδιου κράτους» και στο πλαίσιο άλλης διατάξεως του ίδιου κανονισμού, και συγκεκριμένα του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α′[56]. Όπως προκύπτει από την απόφαση Adanez-Vega[57], με την έννοια αυτή ορίζεται το κράτος που ήταν αρμόδιο *κατά τον χρόνο τελευταίας απασχολήσεως* του ενδιαφερομένου.

104. Στη συνέχεια, φρονώ ότι υπό την ίδια οπτική γωνία προβλέπεται και στο σημείο 20 της ενότητας «Ηνωμένο Βασίλειο» του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71 ότι «[τ]ο γεγονός ότι ένα άτομο απέκτησε την ιδιότητα του υπαγόμενου στην νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′ του [παρόντος] κανονισμού […] δεν θίγει», μεταξύ άλλων, «την εφαρμογή στο άτομο αυτό από το Ηνωμένο Βασίλειο, με την ιδιότητα του αρμόδιου κράτους, των διατάξεων σχετικά με τους μισθωτούς ή μη μισθωτούς εργαζόμενους του τίτλου ΙΙΙ, κεφάλαι[ο] 1 [που διέπει τις παροχές ασθένειας και μητρότητας] […], αν το άτομο αυτό διατηρεί την ιδιότητα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζόμενου για τους σκοπούς αυτούς και ήταν ασφαλισμένο τελευταία με την ιδιότητα αυτή δυνάμει της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου».

105. Από το σημείο αυτό προκύπτει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο αποδέχεται το ενδεχόμενο να παραμείνει αρμόδιο κράτος κατά την έννοια των διατάξεων του τίτλου ΙΙΙ, κεφάλαιο 1, του κανονισμού 1408/71 ακόμα και όταν η νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους παύει να έχει εφαρμογή στον εργαζόμενο κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού αυτού. Κατά την άποψή μου, με το εν λόγω σημείο διαπιστώνεται ότι η διάταξη δεν εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων του τίτλου ΙΙΙ του εν λόγω κανονισμού οι οποίες αφορούν τη διατήρηση των κεκτημένων δικαιωμάτων και στις οποίες περιλαμβάνεται το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′.

106. Τέλος, η συνέχιση της καταβολής παροχής ασθενείας εις χρήμα που χορηγείται από κράτος μέλος, ακόμα και όταν η μεταφορά της κατοικίας του δικαιούχου της σε άλλο κράτος μέλος προκαλεί μεταβολή της εφαρμοστέας νομοθεσίας, αντιστοιχεί στην κατάσταση που ισχύει πλέον υπό το κράτος του κανονισμού 883/2004. Πράγματι, ο κανονισμός αυτός δεν περιέχει ειδική διάταξη προβλέπουσα τη συνέχιση της χορηγήσεως των παροχών ασθενείας ανάλογη με το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71. Αντιθέτως, περιέχει, στο άρθρο 7, διάταξη σχετική με την άρση των ρητρών κατοικίας, η οποία περιλαμβάνει όλες τις εις χρήμα παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως (και όχι μόνον όσες απαριθμούνται στο άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71).

56 — Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ουσιαστικά ότι ο άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος «κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος» λαμβάνει παροχές ανεργίας είτε από τον αρμόδιο φορέα (αν ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ανεργία) είτε από τον φορέα του κράτους κατοικίας (αν ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία).

57 — Απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004 (C-372/02, EU:C:2004:705, σκέψη 29).

107. Εξάλλου, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η ερμηνεία αυτή δεν είναι αντίθετη προς την απόφαση Kuusijärvi [58]. Πράγματι, το Δικαστήριο, αφού χαρακτήρισε ως οικογενειακή παροχή (και όχι παροχή ασθενείας) την επίδικη παροχή στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή, δεν αποφάνθηκε σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, αλλά σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 73 και 74 του κανονισμού 1408/71 [59]. Οι διατάξεις αυτές, όμως, δεν αφορούν τη συνέχιση της καταβολής παροχής που είχε αρχίσει να εισπράττει ο εργαζόμενος πριν από τη μεταφορά της κατοικίας του [60].

γ) Τελεολογική ερμηνεία

108. Η προεκτεθείσα γραμματική ερμηνεία επιρρωννύεται από την τελεολογική ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71.

109. Πριν από τη θέσπιση του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του ως άνω κανονισμού με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2195/91 [61], το Δικαστήριο είχε κρίνει, με την απόφαση Ten Holder [62], ότι, ελλείψει διατάξεως η οποία ρυθμίζει ειδικά τη νομοθεσία που είναι εφαρμοστέα στους εργαζομένους οι οποίοι παύουν να ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους και δεν εργάζονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, οι εργαζόμενοι αυτοί εξακολουθούν να υπόκεινται στη νομοθεσία του κράτους μέλους της τελευταίας απασχολήσεώς τους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του ίδιου κανονισμού.

110. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο περιόρισε το συμπέρασμα αυτό στις περιπτώσεις στις οποίες ο εργαζόμενος έχει διακόψει προσωρινά μόνο κάθε επαγγελματική δραστηριότητα [63]. Κατά συνέπεια, η κατάσταση προσώπου που έχει παύσει οριστικά να εργάζεται δεν καλυπτόταν πλέον από κανέναν από τους κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71 [64].

111. Με τη θέσπιση του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού 1408/71, ο νομοθέτης απέβλεπε στην πλήρωση του κενού που είχε επισημανθεί με την προπαρατεθείσα νομολογία [65]. Προς τον σκοπό αυτόν, επέλεξε, προς εφαρμογή σε εργαζόμενο που έχει παύσει –οριστικά ή προσωρινά [66]– κάθε επαγγελματική δραστηριότητα, το δίκαιο του κράτους μέλους κατοικίας του.

112. Αν αυτό το κράτος μέλος θεωρηθεί ως το αρμόδιο κράτος μέλος, κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού, ο εν λόγω εργαζόμενος δεν θα εμπίπτει πλέον στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως. Πράγματι, εξ ορισμού δεν κατοικεί σε «κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος» [67].

58 — Απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998 (C-275/96, EU:C:1998:279).

59 — Απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1998:279, σκέψη 71).

60 — Εξάλλου, το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 δεν αναφέρεται στο «αρμόδιο κράτος», αλλά στο κράτος μέλος στη νομοθεσία του οποίου υπάγεται ο εργαζόμενος.

61 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 1991, για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού 574/72 (ΕΕ 1991, L 206, σ. 2).

62 — Απόφαση της 12ης Ιουνίου 1986 (302/84, EU:C:1986:242, σκέψη 15).

63 — Βλ. αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1991, Noij (C-140/88, EU:C:1991:64, σκέψεις 9 και 10)· της 21ης Φεβρουαρίου 1991, Daalmeijer (C-245/88, EU:C:1991:66, σκέψεις 12 και 13), και της 10ης Μαρτίου 1992, Twomey (C-215/90, EU:C:1992:117, σκέψη 10).

64 — Υπ' αυτές τις συνθήκες, οι διατάξεις των τίτλων ΙΙ και ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71 δεν απαγορεύουν την εφαρμογή σε πρόσωπο που βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση του δικαίου του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί [βλ. απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1991, Noij (C-140/88, EU:C:1991:64, σκέψη 15)].

65 — Βλ. τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2195/91.

66 — Βλ. απόφαση της 11ης Ιουνίου 1998, Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1998:279, σκέψη 40).

67 — Κατά τον ίδιο τρόπο, εργαζόμενος που έχει υποστεί εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική νόσο σε κράτος μέλος χάνει, μετά την παύση της επαγγελματικής του δραστηριότητας και τη μεταφορά της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος, το δικαίωμα παροχών λόγω εργατικού ατυχήματος και επαγγελματικής νόσου από το πρώτο κράτος μέλος βάσει του άρθρου 55, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71. Πράγματι, η διάταξη αυτή, όπως και το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού, αφορά τον εργαζόμενο «ο οποίος, αφού απέκτησε το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμοδίου φορέα, έλαβε την έγκριση από το φορέα αυτόν να επιστρέψει στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί ή να μεταφέρει την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους».

113. Πρώτον, αμφιβάλλω αν ο νομοθέτης επιδίωξε μια τέτοια συνέπεια, καθόσον αυτή αντιβαίνει στην αρχή της διατηρήσεως των κεκτημένων δικαιωμάτων που διακηρύσσεται με τον κανονισμό 1408/71[68]. Εξάλλου, από το γράμμα του κανονισμού αυτού, αλλά και από τις προπαρασκευαστικές εργασίες δεν προκύπτει ότι με τη θέσπιση του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του ως άνω κανονισμού ο νομοθέτης είχε την πρόθεση να αποτρέψει την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του ίδιου κανονισμού στους μη ενεργούς εργαζομένους.

114. Δεύτερον, αν ο δικαιούχος εις χρήμα παροχής ασθενείας έχανε το δικαίωμα στην παροχή λόγω της μεταφοράς της κατοικίας του σε άλλο κράτος μέλος, αυτό θα τον εμπόδιζε de facto να μεταφέρει την κατοικία του, διότι θα αναγκαζόταν να διακόψει τη θεραπεία του. Μια τέτοια συνέπεια προσκρούει, κατά την άποψή μου, στον σκοπό της προαγωγής της κινητικότητας των εργαζομένων, τον οποίο επιδιώκει τόσο ο εν λόγω κανονισμός όσο και το άρθρο 48 ΣΛΕΕ[69].

115. Τρίτον, φρονώ ότι η ερμηνεία την οποία προκρίνω συνάδει με άλλες διατάξεις του κανονισμού 1408/71 που μαρτυρούν τη βούληση του νομοθέτη το κόστος ορισμένων παροχών ασθενείας να μη βαρύνει το κράτος μέλος κατοικίας προσώπου που δεν έχει ποτέ εργαστεί σε αυτό. Ειδικότερα, το άρθρο 28, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει ότι, όταν ο δικαιούχος συντάξεως που οφείλεται δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους δεν δικαιούται παροχές ασθενείας δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας του, λαμβάνει εντούτοις τις παροχές αυτές από τον φορέα του πρώτου κράτους μέλους, εφόσον θα τις εδικαιούτο αν κατοικούσε σε αυτό.

δ) Συμπέρασμα

116. Βάσει του συνόλου των προεκτεθέντων, φρονώ ότι ως αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71 νοείται το κράτος μέλος βάσει της νομοθεσίας του οποίου κτήθηκε το δικαίωμα του οποίου ζητείται η διατήρηση δυνάμει της εν λόγω διατάξεως. Επομένως, ακόμα και αν η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ήταν πλέον εφαρμοστέα στην L. Tolley λόγω της μεταφοράς της κατοικίας της, έτσι ώστε να υπόκειται στο ισπανικό δίκαιο δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού αυτού, το Ηνωμένο Βασίλειο παραμένει το αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού όσον αφορά τη συνέχιση χορηγήσεως του σχετικού με τη φροντίδα τμήματος του DLA.

5. Επί της αντιθέσεως των ρητρών κατοικίας προς τη νομοθεσία

117. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο δεύτερο μέρος του τρίτου ερωτήματος θα πρέπει, στη συνέχεια, να προσδιοριστεί αν το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71 απαγορεύει ρήτρα κατοικίας όπως αυτή που προβλέπει η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου.

118. Συναφώς, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστήριξε ότι, ακόμα και αν το Ηνωμένο Βασίλειο οριστεί ως το αρμόδιο κράτος κατά την έννοια της προαναφερθείσας διατάξεως, η εν λόγω διάταξη, σύμφωνα με το γράμμα της, είναι εφαρμοστέα μόνον εφόσον ο εργαζόμενος πληροί τις προϋποθέσεις που τάσσει το κράτος αυτό προκειμένου να δικαιούται τις παροχές. Όμως, το Ηνωμένο Βασίλειο εξαρτά το δικαίωμα αυτό από προϋπόθεση κατοικίας, η νομιμότητα της οποίας αμφισβητείται στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.

68 — Βλ. έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1408/71.

69 — Βλ. πρώτη και δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1408/71.

119. Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs στις προτάσεις του στην υπόθεση Kuusijärvi, «αν κατά του δικαιώματος [το οποίο παρέχεται με το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71] μπορούσε να αντιταχθεί μια εθνική προϋπόθεση περί κατοικίας, η διάταξη θα ήταν εντελώς άσκοπη» [70].

120. Ανεξαρτήτως αυτού, το δίκαιο της Ένωσης δεν εμποδίζει, κατά τη γνώμη μου, το αρμόδιο κατά την έννοια της διατάξεως αυτής κράτος να επαναξιολογεί, στον βαθμό που το προβλέπει το εσωτερικό του δίκαιο, το δικαίωμα ή το ποσό της παροχής σε συνάρτηση με παράγοντες όπως το επίπεδο ζωής στο κράτος κατοικίας ή η εξέλιξη των αναγκών του ενδιαφερομένου. Αντιθέτως, δεν μπορεί να στερήσει από τον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα αυτό για τον μόνο λόγο ότι κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος.

6. Επί των συνεπειών της μη λήψεως εγκρίσεως

121. Σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71, ο δικαιούχος εις χρήμα παροχής ασθενείας έχει δικαίωμα να εξακολουθήσει να εισπράττει την παροχή μετά τη μεταφορά της κατοικίας του μόνον εφόσον έχει λάβει σχετική έγκριση από τον αρμόδιο φορέα. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η L. Tolley δεν ζήτησε, και πολύ περισσότερο δεν έλαβε, τέτοια έγκριση από τον αρμόδιο φορέα του Ηνωμένου Βασιλείου. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί, εντούτοις, ότι, αν είχε υποβάλει σχετική αίτηση, η έγκριση θα της είχε δοθεί [71]. Πράγματι, το άρθρο 22, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού περιορίζει τη δυνατότητα μη χορηγήσεως εγκρίσεως στις περιπτώσεις –στις οποίες δεν εμπίπτει η L. Tolley– στις οποίες διαπιστώνεται «ότι η μετακίνηση του ενδιαφερομένου θα ηδύνατο να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή ιατρικής θεραπείας».

122. Ως εκ τούτου, θα πρέπει, στο πλαίσιο πάντα της αναλύσεως του δεύτερου μέρους του τρίτου ερωτήματος, να εκτιμηθεί, τρίτον, αν η έλλειψη εγκρίσεως αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού, ακόμα και αν η έγκριση θα είχε οπωσδήποτε δοθεί, αν είχε ζητηθεί.

123. Ο κανονισμός 1408/71 δεν προβλέπει κύρωση για την περίπτωση στην οποία, αν και δεν πληρούται καμία από τις προϋποθέσεις που επιτρέπουν στο αρμόδιο κράτος να μη δώσει την άδεια, ο ενδιαφερόμενος δεν διαθέτει διοικητική έγκριση.

124. Συναφώς κρίνω σκόπιμο να εξετάσω πιο προσεκτικά τους σκοπούς της προϋποθέσεως κατοικίας την οποία τάσσει το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού. Το άρθρο 22, παράγραφος 2, του ως άνω κανονισμού ορίζει, κατά την άποψή μου, ότι σκοπός της προϋποθέσεως αυτής είναι να μην επιβαρύνεται δυσανάλογα το κράτος που οφείλει να καταβάλλει την παροχή, όταν ο δικαιούχος της μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος όπου η κατάσταση της υγείας του κινδυνεύει να επιδεινωθεί ή κινδυνεύει να τεθεί σε κίνδυνο η υλοποίηση της θεραπείας, επιφέροντας έτσι αυξημένες δαπάνες για το πρώτο κράτος μέλος [72].

70 — Προτάσεις στην υπόθεση Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613, σημείο 65). Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο δεν απέρριψε την προσέγγιση αυτή (βλ. σημείο 107 των παρουσών προτάσεων). Βλ. επίσης, κατ' αναλογίαν, απόφαση της 30ής Ιουνίου 1966, Vaassen-Göbbels (61/65, EU:C:1966:39, σ. 399), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Darmon στην υπόθεση Newton (C-356/89, EU:C:1991:98, σημείο 23).

71 — Διαπιστώνω ότι, σε αυτή τη βάση, το Upper tribunal (εφετείο διοικητικών διαφορών) έκρινε ότι η L. Tolley είχε το δικαίωμα να εξαγάγει το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του DLA μετά τη μεταφορά της κατοικίας της, μολονότι δεν διέθετε σχετική έγκριση [Secretary of State for Work and Pensions κατά LT (DLA) [2012] UKUT 282 (AAC), σκέψεις 88 και 89].

72 — Αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία όταν το κράτος που οφείλει να καταβάλλει την επίδικη παροχή (το οποίο είναι το αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71) είναι και το αρμόδιο κράτος βάσει των κανόνων συγκρούσεως δικαίων του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, έτσι ώστε να υποχρεούται γενικά να φέρει τις δαπάνες ασφαλίσεως ασθενείας που οφείλονται στην επιδείνωση της καταστάσεως της υγείας του ενδιαφερομένου. Ισχύει όμως επίσης όταν το κράτος που οφείλει να καταβάλλει την επίδικη παροχή δεν είναι πλέον το αρμόδιο κράτος βάσει αυτών των κανόνων συγκρούσεως δικαίων. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση, το κράτος που οφείλει να καταβάλλει την παροχή συνεχίζει, εφόσον συντρέχει λόγος, να υπέχει αυτή την υποχρέωση για μακρότερο χρόνο κατ' εφαρμογή του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού.

125. Μια ερμηνεία, όμως, σύμφωνα με την οποία, ακόμα και ελλείψει σχετικής εγκρίσεως, ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να συνεχίσει να λαμβάνει παροχή εφόσον η μετακίνησή του δεν είναι δυνατό να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή ιατρικής θεραπείας, κινδυνεύει να παρακωλύσει την επίτευξη αυτού του σκοπού. Πράγματι, μια τέτοια ερμηνεία θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο για εργαζόμενο να μεταφέρει την κατοικία του χωρίς να ζητήσει ή να λάβει έγκριση. Στην περίπτωση αυτή, θα μπορούσε να αποδειχθεί εκ των υστέρων ότι η μεταφορά αυτή μπορούσε να βλάψει την κατάσταση της υγείας του ή την ιατρική του θεραπεία.

126. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', και παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να χορηγήσουν σε εργαζόμενο το ευεργέτημα που προβλέπει το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, όταν ο εργαζόμενος δεν έλαβε σχετική έγκριση πριν από τη μεταφορά της κατοικίας του[73].

127. Εντούτοις, υπενθυμίζω ότι ο κανονισμός 1408/71 συντονίζει τα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως[74], χωρίς να τα εναρμονίζει. Υπό αυτή την οπτική γωνία, εφόσον ο κανονισμός αυτός δεν προβλέπει τις συνέπειες της μη χορηγήσεως εγκρίσεως σύμφωνα με το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ως άνω κανονισμού, τα κράτη μέλη μπορούν να αναγνωρίσουν σε εργαζόμενο, βάσει του εθνικού τους δικαίου, τη δυνατότητα εξαγωγής των παροχών που προβλέπει η εν λόγω διάταξη, ακόμα και σε μια τέτοια περίπτωση[75]. Αυτό ισχύει πολλώ μάλλον διότι μια τέτοια αναγνώριση, παρέχοντας στους διακινούμενους εργαζομένους προστασία ευρύτερη από αυτή που απορρέει από τον εν λόγω κανονισμό, συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού της διευκολύνσεως της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που τον διαπνέει[76].

V – Πρόταση

128. Βάσει όλων των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα ερωτήματα που υποβάλλει το Supreme Court of the United Kingdom (Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου):

1) Επίδομα όπως το σχετικό με τη φροντίδα τμήμα του *Disability Living Allowance* (επιδόματος διαβιώσεως αναπήρων) συνιστά παροχή ασθενείας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, κατά την τροποποιηθείσα και ενημερωθείσα διατύπωσή του με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2001.

2) Το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ', του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1386/2001, έχει την έννοια ότι ένα πρόσωπο παύει να υπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους όταν παύει να είναι ασφαλισμένο στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους δυνάμει του εθνικού του δικαίου. Αυτό ισχύει ακόμα και αν το πρόσωπο αυτό συνεχίζει να υπάγεται στην ασφάλιση γήρατος βάσει της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους, υπό την έννοια ότι δικαιούται σύνταξη γήρατος από το κράτος αυτό εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις καταβολής εισφορών κατά τη συμπλήρωση της νόμιμης ηλικίας συνταξιοδοτήσεως.

73 — Βλ. κατ' αναλογία, όσον αφορά την προϋπόθεση της προηγούμενης εγκρίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 1408/71, απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, Inizan (C-56/01, EU:C:2003:578, σκέψη 24).

74 — Βλ., ιδίως, απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2010, van Delft κ.λπ. (C-345/09, EU:C:2010:610, σκέψη 99 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

75 — Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 20ής Μαΐου 2008, Bosmann (C-352/06, EU:C:2008:290, σκέψεις 27 έως 31).

76 — Βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2012, Hudzinski και Wawrzyniak (C-611/10 και C-612/10, EU:C:2012:339, σκέψη 57).

Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να προσδιορίσει, βάσει των περιστάσεων της διαφοράς που καλείται να κρίνει, τον χρόνο κατά τον οποίο η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου παύει να έχει εφαρμογή, κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο στ′, του κανονισμού αυτού, σύμφωνα με τα κριτήρια που προβλέπονται στο σημείο 19 της ενότητας «Ηνωμένο Βασίλειο» του παραρτήματος VI του εν λόγω κανονισμού.

3) Πρόσωπο που παύει να υπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους, χωρίς να καταστεί εφαρμοστέα σε αυτό η νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με τα στοιχεία α′ έως ε′ του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1386/2001, και, κατά συνέπεια, υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας του δυνάμει του στοιχείου στ′ της εν λόγω διατάξεως, δικαιούται εντούτοις, δυνάμει του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του εν λόγω κανονισμού και κατά τη διαδικασία που προβλέπει η διάταξη αυτή, να εξακολουθήσει να λαμβάνει τις παροχές ασθενείας που είχε αρχίσει να λαμβάνει από τον φορέα του πρώτου κράτους μέλους πριν από τη μεταφορά της κατοικίας του στο δεύτερο κράτος μέλος.

4) Στην έννοια του «μισθωτού ή μη μισθωτού», ο ορισμός της οποίας δίδεται στο άρθρο 1, στοιχείο α′, του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1386/2001, και η οποία περιέχεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού αυτού, εμπίπτει πρόσωπο που έχει παύσει κάθε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, εφόσον είναι ασφαλισμένο, έστω και κατά ενός μόνο κινδύνου, δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής ασφαλίσεως, στο πλαίσιο γενικού ή ειδικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως προβλεπόμενου από το άρθρο 1, στοιχείο α′, του ως άνω κανονισμού, ανεξαρτήτως της υπάρξεως σχέσεως εργασίας.

5) Το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1386/2001, απαγορεύει σε κράτος μέλος να εξαρτά τη συνέχιση της καταβολής παροχής ασθενείας εις χρήμα από προϋπόθεση κατοικίας όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη.

6) Το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β′, και παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1386/2001, έχει την έννοια ότι πρόσωπο που έχει παύσει κάθε μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα και έχει αρχίσει να εισπράττει παροχές ασθενείας εις χρήμα σε κράτος μέλος πριν μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος διατηρεί το δικαίωμα να εισπράττει τις παροχές αυτές από τον φορέα του πρώτου κράτους μέλους μετά την εν λόγω μεταφορά, υπό την προϋπόθεση να έχει λάβει σχετική έγκριση.